

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
PETICIJŲ KOMISIJA**

**IŠVADA
DĖL EMILIO SALDUKO PETICIJOS**

2021 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija 2021 m. birželio 23 d. posėdyje iš esmės išnagrinėti Emilio Salduko peticijoje pateikti pasiūlymai pakeisti Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksą ir nustatyti, kad nuteistiesiems būtų sudarytos sąlygos naudotis maisto ruošimo patalpomis ir įsigyti maisto produktų, kuriuos prieš vartojimą būtina termiškai apdoroti, kad būtų pakeista nuteistųjų apsipirkimo pataisos įstaigų parduotuvėse tvarka, kad būtų leidžiama laikomiems drausmės grupėje ir nuobaudas kamerų tipo patalpose atliekantiems nuteistiesiems dienos metu turėti patalynę, kad būtų leidžiama drausmės grupės sąlygomis bausmę atliekantiems nuteistiesiems įsigyti ir vartoti tabako gaminius, kad būtų leidžiama nuteistiesiems turėti asmeninius pledus (lovos užtiesalus), elektronines knygų skaitykles, kad nuteistieji būtų intensyviai skatinami, kad būtų pakeistas nuteistojo nusikalstamo elgesio rizikos pokyčių vertinimą atliekančių darbuotojų skaičius, kad būtų pakeistas nuteistųjų lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų taikymo mechanizmas, kad būtų leista nuteistiesiems nenešioti pataisos įstaigos išduotos kortelės su nuotrauka, įrašytu vardu ir pavarde. Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę, priimtas sprendimas šiuos pasiūlymus atmesti.

Dėl siūlymo paprastosios grupės sąlygomis bausmę atliekantiems nuteistiesiems sudaryti sąlygas naudotis maisto ruošimo patalpomis ir įsigyti maisto produktų, kuriuos prieš vartojimą būtina termiškai apdoroti

Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas, nustatantis skirtingą nuteistiesiems suteikiamų teisių ir pareigų apimtį ir bausmės atlikimo tvarką, yra sukonstruotas vadovaujantis Bausmių vykdymo kodekso 9 straipsnyje įtvirtintu teisingo ir progresyvaus bausmių atlikimo principu, pagal kurį nuteistojo teisinė padėtis tiesiogiai priklauso nuo to, kaip nuteistasis elgiasi bausmės atlikimo metu, ar laikosi nustatytų draudimų ir vykdo pareigas, koks yra jo požiūris į darbą bei mokymąsi, kaip jis reaguoja į psichologinį poveikį ir socialinės rehabilitacijos priemonės. Atsižvelgiant į tai, nuteistojo, kuris daro pažangą jo resocializacijos procese, teisinė padėtis švelninama suteikiant papildomas teises, atsisakant tam tikrų apribojimų. Tačiau tuo atveju, kai nuteistasis nedaro minėtos pažangos, nesilaiko nustatytų draudimų ir pareigų ir daro teisės

pažeidimus, jo teisinė padėtis griežtinama (apribojamos tam tikros teisės, nustatomos papildomos pareigos). Taigi, atsižvelgiant į minėtą principą, nuteistasis turi dėti visas pastangas ir savo elgesiu įrodyti, kad yra vertas pasitikėjimo, taip pat ir papildomų teisių.

Atsižvelgiant į minėtą principą, taip pat siekiant išplėtoti pakopinį laisvės atėmimo bausmės atlikimo modelį, kuris labiau motyvuotų nuteistuosius asmeninėmis pastangomis siekti pažangos resocializacijos procese, Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. birželio 4 d. priimtas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymas Nr. XIII-3023, kuriame leidžiami nuteistiesiems įsigyti daiktai (įskaitant maisto produktus) diferencijuoti pagal nuteistųjų elgesį bausmės atlikimo metu, t. y. pagal grupes, kurioms nuteistieji yra priskirti.

Minėtais pakeitimais bausmių vykdymo sistemai buvo suteiktas papildomas instrumentas motyvuoti nuteistuosius keisti savo elgesį, siekti pažangos resocializacijos procese ir palaipsniui juos rengti paleidimui į laisvę, taip pat pažangiems nuteistiesiems sudarant prielaidas įsigyti daugiau daiktų (įvairesnių maisto produktų). Tuo tarpu pareiškėjas iš esmės siūlo atsisakyti minėto instrumento, kas mažintų nuteistųjų motyvaciją siekti pažangos resocializacijos procese, taip pat tai būtų nesuderinama su Bausmių vykdymo kodekso 9 straipsnyje įtvirtintu principu.

Taip pat pažymėtina, kad visiems nuteistiesiems yra teikiamas pilnavertis fiziologines mitybos normas atitinkantis maistas ir, kiek tai įmanoma, atitinkantis jų religinius įsitikinimus, o nuteistiesiems, kuriems pagal gydytojų išvadas paskirtas racionalus maitinimas, – pagal racionalaus maitinimo normas. Nuteistųjų apsipirkimas, įsigyjant maisto produktų ir kitų jiems leidžiamų turėti daiktų, yra susijęs iš esmės tik su jų papildomų (individualių) poreikių tenkinimu. Be to, paprastajai grupei priskirti nuteistieji šiuo metu turi galimybę įsigyti maisto produktų, juos rinkdamiesi iš pakankamai gausaus asortimento (vaisiai ir daržovės, duonos gaminiai, pieno produktai, termiškai apdoroti, rūkyti, sūdyti mėsos (žuvies) gaminiai, chalva, šokoladas, šokoladiniai saldainiai, riešutai, aliejus, margarinas, natūrali arbata, kava, kakava, sultys, gaivieji gėrimai, mineralinis vanduo, prieskoniai, sintetiniai saldikliai, kečupas, padažai, majonezas, garstyčios, krienai, sausainiai, vafliai ir meduoliai). Taigi, papildomai plėsti šį racionalią netikslinga.

Atkreiptinas dėmesys, kad maisto produktų terminiam apdorojimui reikalingos ir specialiai įrengtos (su specialiomis ventiliacijos, traukos sistemomis) maisto ruošos patalpos, kuriose gali būti užtikrinamos ne tik atitinkamos sanitarinės ir higienos sąlygos, bet ir tai, kad kiti nuteistieji ir įstaigų darbuotojai dėl sklindančių kvapų nejaustų nuolatinio diskomforto. Pataisos įstaigose nėra galimybių tokių patalpų įrengti visiems nuteistiesiems, todėl šiuo metu privilegija patiems gamintis maistą ir atitinkamai įsigyti dar įvairesnių maisto produktų suteikiama tik pavyzdingai besielgiantiems ir aktyviai resocializacijos procese dalyvaujantiems nuteistiesiems, kurie atitinka Bausmių vykdymo kodekso 68 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas atlikti bausmę lengvojoje grupėje.

Dėl patalynės paėmimo iš laikomų drausmės grupėje ir nuobaudas kamerų tipo patalpose atliekančių nuteistųjų

Pagal teisingumo ministro 2021 m. gegužės 25 d. įsakymo Nr. 1R-176 „Dėl teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 1R-25 „Dėl Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ 11 ir 12 punktus, atsisakyta teisinio reguliavimo, nustačiusio, kad patalynė, čiužinys, pagalvė ir antklodė drausmės grupei priskirtiems ir nuobaudas kamerų tipo patalpose atliekantiems nuteistiesiems išduodama tik dienotvarkėje nustatytam miego laikui. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo siūlymas iš esmės jau yra realizuotas įstatymą įgyvendinančiame teisės akte, šį aspektą reglamentuoti ir Bausmių vykdymo kodekse yra netikslinga.

Dėl nuteistųjų skatinimo intensyvumo reguliavimo

Bausmių vykdymo kodekso 140 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog skatinimo priemonės nuteistiesiems gali būti skiriamos už nepriekaištingą elgesį ir pažangą mažinant nusikalstamo elgesio riziką. Manytina, kad kiekvieno nuteistojo pasiekimai turi būti vertinama individualiai, jie turi būti akivaizdūs. Kartu būtina įvertinti, kokia skatinimo priemonė darytų didžiausią teigiamą poveikį nuteistojo elgesiui ir skatintų jį dar labiau tobulėti. Pažymėtina, kad automatinio skatinimo mechanizmo įtvirtinimas (t. y., kai teisės aktų nepažeidžiančiam nuteistajam nustatytu periodiškumu turėtų būti skiriamos skatinimo priemonės) iš esmės iškreiptų nuteistųjų skatinimo instituto esmę ir prasmę.

Dėl nuteistojo nusikalstamo elgesio rizikos pokyčių vertinimą atliekančių darbuotojų skaičiaus

Pareiškėjo siūlymo reglamentuoti, kad nuteistojo nusikalstamo elgesio rizikos pokyčių vertinimą turi atlikti 2–3 (ar daugiau) vertintojų, įgyvendinimas nėra Bausmių vykdymo kodekso teisinio reguliavimo dalykas, kadangi nuteistųjų nusikalstamo elgesio rizikos pokyčių vertinimas atliekamas pagal Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintą metodiką (Bausmių vykdymo kodekso 68 straipsnio 8 dalis).

Dėl galimybės įsigyti ir vartoti tabako gaminius drausmės grupės sąlygomis bausmę atliekantiems nuteistiesiems

Tabako gaminiai nėra pirmo būtinumo prekės, be to, drausmės grupei priskirtiems nuteistiesiems yra sudaromos galimybės įsigyti vaistinių preparatų, mažinančių priklausomybės nuo nikotino poveikį ir padedančių atsisakyti žalingų įpročių.

Dėl sprendimus nuteistiesiems taikyti (netaikyti) lygtinį paleidimą iš pataisos įstaigų priimančių subjektų

Įvertinus pareiškėjo siūlymą tobulinti nuteistųjų lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų taikymo mechanizmą taip, kad sprendimus dėl nuteistųjų lygtinio paleidimo visais atvejais priimtų tik Lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigos komisija (toliau – Komisija) pažymėtina, kad šiuo metu

bausmių vykdymo teisėje taikomas mišrus modelis, pagal kurį teismas netvirtina tik tokių Komisijos sprendimų, kuriais lygtinis paleidimas taikomas nuteistiesiems už dėl neatsargumo padarytus nusikaltimus asmenims, taip pat nepilnamečiams ir kitiems nuteistiesiems, kuriems paskirta bausmė neviršija ketverių metų laisvės atėmimo. Visais kitais atvejais Komisijos nutarimą dėl lygtinio paleidimo taikymo dar turi patvirtinti teismas.

Pažymėtina, kad tokio lygtinio paleidimo taikymo mechanizmo kūrimo metu buvo svarstomos įvairios galimos alternatyvos, įskaitant ir pasiūlytą pareiškėjo. Vis dėlto, įvertinus galimas rizikas ir siekiant užtikrinti, kad sunkesnius nusikaltimus padarę asmenys iš pataisos įstaigų būtų lygtinai paleidžiami tik teismui patikrinus Komisijos priimto sprendimo teisėtumą ir dar kartą įsitikinus, jog šie asmenys yra praradę pavojaus jausimą ir gali būti toliau taisomi jų neizoliuojant nuo visuomenės, buvo priimtas šiuo metu taikomas mechanizmas, kuris įsigaliojo 2020 m. liepos 1 d.

Atsižvelgiant į tai, kad siūlomas keisti esamas lygtinio paleidimo iš pataisos įstaigų instituto teisinis reguliavimas galioja trumpai, esminių jo taikymo trūkumų ir spragų kol kas nenustatyta, todėl šiuo metu jį keisti netikslinga.

Dėl galimybės nuteistiesiems turėti elektroninių knygų skaitykles

Elektroninių knygų skaityklės yra prilygintinos informacijos laikmenoms, kurias nuteistiesiems (suimtiesiems) leidžiama su savimi turėti pataisos įstaigose. Taigi, galimybė nuteistiesiems turėti elektroninių knygų skaitykles (modelius, neturinčius duomenų perdavimo interneto ryšiu funkcijos) niekada nebuvo apribota. Be to, siekiant padidinti teisinį aiškumą ir ateityje išvengti bet kokių nesusipratimų, teisingumo ministro 2021 m. gegužės 25 d. įsakymu Nr. 1R-176 „Dėl teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 1R-25 „Dėl Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ elektroninės knygų skaityklės įrašytos į Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25 „Dėl Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“, 20 punkte išdėstytą nuteistiesiems (suimtiesiems) leidžiamų įsigyti ir turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje) daiktų sąrašą. Tai reglamentuoti ir Bausmių vykdymo kodekse yra netikslinga.

Dėl galimybės nuteistiesiems nenešioti pataisos įstaigos išduotos kortelės su nuotrauka, įrašytu vardu ir pavarde

Pareiškėjo siūlymo įgyvendinimas nėra Bausmių vykdymo kodekso teisinio reguliavimo dalykas. Be to, tai apsunkintų pataisos įstaigų valdymo ir savalaikio teisės pažeidimų užkardymo procesus, kadangi pareigūnams būtų apsunkinamos galimybės identifikuoti įkalintus asmenis.

Seimo Peticijų komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalimi ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. VIII-1408 „Dėl Seimo Peticijų komisijos nuostatų

patvirtinimo“, 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Seimo pavasario sesijos darbotvarę Seimo protokolinio nutarimo „Dėl Emilio Salduko peticijos“ projektą.

Komisijos pirmininkas

Edmundas Pupinis

Rasa Griciūtė, tel. (8 5) 239 6817, el. p. rasa.griciute@lrs.lt